

rovností. Naopak třicet let vzrůstající nerovnosti přesvědčilo zejména Angličany a Američany, že se jedná o jakousi danost, s níž nelze prakticky nic dělat.

Pokud vůbec mluvíme o zmírňování společenských neduhů, předpokládáme, že vše vyřeší hospodářský „růst“ – že s růstem celkového bohatství bude automaticky docházet i k rozšiřování blahobytu a výsad. Zkušenost nás bohužel učí, že opak je pravdou. Zatímco v těžkých časech jsme ochotnější přijmout přerozdělování jako něco nezbytného i možného, v době hojnosti hospodářský růst typicky vede ke zvýhodňování menšiny a zároveň zvyšování relativního znevýhodnění většiny.

Tento jev často přehlízíme, jelikož celkový růst úhrnného bohatství zastírá nerovnosti v jeho rozdělování. Tento problém je přitom důvěrně známý z rozvoje zaostalých společností – hospodářský růst přináší užitek všem, ale neúměrně prospívá úzké menšině, která je s to jej využívat. Výmluvné jsou v tomto ohledu Čína nebo Indie. Nicméně to, že ve Spojených státech – tedy v plně rozvinuté ekonomice – je hodnota „Giniho koeficientu“ (což je konvenční míra rozdílu mezi bohatými a chudými) téměř stejná jako v Číně, je zarážející.

Žít uprostřed nerovnosti a s ní spojených patologických jevů je jedna věc. Libovat si v tom je však něco zásadně odlišného. Všeobecně se rozšířila zvláštní tendence obdivovat velké bohatství a spojovat si je s postavením celebrit („Lifestyles of the Rich and Famous“)⁵. Něco podobného jsme přitom už zažili – v osmnáctém století. Adam Smith, zakladatel klasické ekonomie, pozoroval stejný sklon u svých současníků: „Velká většina lidí jsou obdivovatelé, a co se může zdát zvláštní, nejčastěji nezainteresovaní obdivovatelé, bohatství a moci.“⁶

Pro Smithe nebyl takový nekritický obdiv k bohatství jako takovému jen něčím nevábým. Považoval jej také za potenciálně destruktivní vlastnost moderní kapitalistické ekonomie

ky, jež by postupem času mohla zničit právě ty vlastnosti, které podle jeho názoru kapitalismus potřebuje udržovat a podporovat: „Tento sklon obdivovat a téměř zbožňovat bohaté a mocné a opovrhovat chudými lidmi a lidmi v nízkém postavení, nebo je alespoň přehlížet... je... velkou a nejobecnější příčinou zkaženosti našich mravních citů.“⁷

Naše mravní city vskutku zdegenerovaly. Stali jsme se necitlivými k lidským nákladům zdánlivě racionálních politických programů v sociální oblasti, zejména pokud je nám vštěpováno, že přispějí ke všeobecné prosperitě, a tudíž implicitně i našim osobním zájmům. Podívejme se na „Zákon o osobní zodpovědnosti a pracovní příležitosti“ (což je příznačně orwellovský název) přijatý Clintonovou administrativou s cílem ořezat veřejnou sociální péči ve Spojených státech. Oficiálním účelem tohoto zákona bylo snížit počet osob pobírajících sociální dávky. Toho mělo být dosaženo odejmutím dávek osobám, které si nehledají (případně nepřijmou) placené zaměstnání. Zaměstnavatelé tak dostali šanci získat zaměstnance téměř bez ohledu na výši nabízeného platu, jelikož nabídku zaměstnání, jakkoli může být neatraktivní, nebylo možné odmítnout, aniž by člověk riskoval ztrátu nároku na sociální dávky. Kvůli tomu došlo nejen k podstatnému snížení počtu osob pobírajících sociální dávky, ale i k poklesu mezd a podnikatelských nákladů.

Kromě toho došlo k výslovné stigmatizaci sociálních dávek. Být příjemcem veřejné podpory, ať už ve formě dětských přídatků, poukázek na potraviny nebo dávek v nezaměstnanosti, se stalo Kainovým znamením – znamením osobního neúspěchu, důkazem, že člověk z nějakého důvodu ve společnosti neuspěl. V dnešních Spojených státech v době rostoucí nezaměstnanosti jsou nezaměstnaní lidé natolik stigmatizováni, že fakticky nejsou plnohodnotnými členy společnosti. Dokonce i v sociálnědemokratickém Norsku došlo k posunu: